

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 5 juni 1939 kl. 2 e. m.

Utrikesutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratifikation av protokollet den 30 september 1938 rörande ändringar i Nationernas förbunds akt.

Genom en den 12 januari 1939 dagtecknad, till utrikesutskottet hänvisad proposition, nr 23, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för samma dag samt med överlämnande av texten, jämte översättning därav till svenska språket, till ett i Genève den 30 september 1938 dagtecknat protokoll rörande ändringar i inledningen till, artiklarna 1, 4 och 5 i samt bilagan till Nationernas förbunds akt, föreslagit riksdagen att samtycka till att protokollet må av Kungl. Maj:t för Sveriges del ratificeras.

I fråga om protokollets text ävensom propositionens svenska översättning därav får utskottet hänvisa till propositionen.

Det föreliggande protokollet utgör ett resultat av de utredningar, som enligt beslut av Nationernas förbunds församling år 1936 företagits rörande frågan om en reform av förbundet. Den för ändamålet tillsatta kommittén, den s. k. 28-mannakommittén, anförtrorde åt en särskild juristkommitté utredningen av frågan om förbundsaktens skiljande från fredstraktaterna, och denna kommitté utarbetade ett förslag till vissa ändringar i förbundsakten avseende att eliminera däri förekommande hänvisningar till fredstraktaterna. De texter, i vilka dessa ändringar, som äro av rent formell art, innefattades, antogos av församlingen vid 1938 års möte och intogos i ett särskilt protokoll, vilket öppnades för undertecknande den 30 september samma år.

Såsom av propositionen framgår, hade protokollet intill den 12 januari 1939 undertecknats av inalles trettiofyra stater. Sedermera har det undertecknats jämväl av Finland, Nya Zeeland, Rumänien och Sverige. För Sveriges del undertecknades protokollet den 17 januari 1939 jämlikt bemyndigande av Kungl. Maj:t den 12 i samma månad av sändebudet i Bern, envoyén K. I. Westman, under förbehåll för ratifikation med riksdagens godkännande. Hittills har protokollet ratificerats av följande nio stater, nämligen Estland, Finland, Indien, Kina, Lettland, Mexico, Norge, Rumänien och Storbritannien. Det träder enligt art. 26 i förbundsakten i kraft, sedan det ratificerats av samtliga de förbundsmedlemmar, som äro företrädade i rådet, samt av majoriteten av de förbundsmedlemmar, vilkas ombud utgöra församlingen.

Utskottet.

De föreliggande förslagen till ändringar i förbundsakten åsyfta såsom redan nämnts att ur densamma avlägsna uttryck, som hänvisa på dess ursprung såsom ett kapitel i de olika fredstraktaterna. Det ofta uttalade önskemålet om förbundsaktens lösgörande från fredsfördragen skulle härigenom, låt vara i rent formell mening, tillgodoses. Utskottet har ingen invändning mot ett godkännande från Sveriges sida av ändringsförslagen.

Emellertid önskar utskottet i detta sammanhang erinra om att förslagen i fråga äro tillsvidare det enda mer definitiva resultatet av de omfattande utredningar, som jämlikt förbunds församlingens beslut igångsatts inom den s. k. 28-mannakommittén. Denna kommitté tillsattes under hösten 1936 på grund av det läge, som inträtt genom misslyckandet av förbundets kollektiva aktion mot Italien under det italiensk-abessinska kriget. Kommittén fick till uppgift att behandla problemet om tillämpningen av förbundsaktens grundsatser jämte därmed sammanhängande frågor.

Detta problem — innefattande hela komplexet av frågor angående riktlinjerna för Nationernas förbunds framtida utveckling — kvarstår lika olöst. Genom de deklARATIONER, som från ett stort antal regeringar eller regeringsombud gjorts såväl inom förbundets organ som inför parlamenten eller eljest i offentliga uttalanden, har visserligen kommit till uttryck en vidsträckt anslutning till uppfattningen, att förbundsaktens sanktionssystem icke kan fungera och att därmed sanktionsföreskrifterna upphört att vara för medlemmarna bindande. Att sanktionsbestämmelserna icke av förbundet eller dess medlemmar betraktas såsom bindande, har dessutom under den senaste tiden ytterligare manifesterats genom förbundets passivitet inför de nya fall av kränkningar av förbundsmedlemmars territoriella integritet, som inträffat. Men några positiva insatser i syfte att komma till en lösning av problemet om Nationernas förbunds framtida utveckling och uppgifter ha icke inom förbundet gjorts.

Det är lätt förklarligt, att i det spända internationella läge, som för närvarande råder, nämnda problem måst skjutas åt sidan. Frågan om en allmän revision av förbundet torde aktualiseras på allvar först om och när det internationella läget klarnar och möjligheter därmed äro för handen att upptaga en fruktbar diskussion såväl inom förbundet som med stater, vilka för närvarande stå utanför förbundet. Utskottet förutsätter, att regeringen med uppmärksamhet följer utvecklingen av det internationella läget under beaktande av hur betydelsefullt det är — ej minst för stater, som i likhet med de nordiska länderna föresatt sig att hålla sig utanför alliansgrupperna i Europa — att riktlinjerna för Nationernas förbunds framtid upptagas till förnyat och förutsättningslöst övervägande, så snart möjlighet härför yppas.

Med hänvisning till vad här ovan anförts hemställer utskottet,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, samtycka till att protokollet den 30 sep-

tember 1938 rörande ändringar i Nationernas förbunds akt
må av Kungl. Maj:t för Sveriges del ratificeras.

Stockholm den 2 juni 1939.

På utrikesutskottets vägnar:

ÖSTEN UNDÉN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Undén, Olof Olsson, Åkerberg, Tjällgren, Johan Bernhard Johansson, Sam Larsson, Wistrand* och *Pauli**; samt

från andra kammaren: herrar *Bagge, Ward, Vougt, Närlinge, Lindqvist, Andersson i Rasjön, Fast* och *Lithander*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Johan Bernhard Johansson, Wistrand, Bagge* och *Lithander*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»De föreliggande förslagen till ändringar i förbundsakten — — — kvarstår lika olöst. *Utskottet.*

Genom den utveckling, som under de senaste åren ägt rum, har Nationernas förbund kommit att alltmera förlora den allmänna tillslutning, vilken är en förutsättning för att förbundet skall kunna fylla sina politiska uppgifter. Den förändring i förbundsakten, som nu föreslås, är visserligen avsedd att möjliggöra en större universalitet men torde, som av departementschefen i hans yttrande till statsrådsprotokollet framhålles, icke för närvarande kunna tjäna detta syfte.

I den föreliggande situationen är ett allvarligt övervägande av folkförbundets fortsatta verksamhet påkallat. En politisk verksamhet från förbundets sida kan med förbundets nuvarande sammansättning, då ett flertal stater stå utanför detta, medföra allvarliga komplikationer för ett land, vilket som Sverige deklarerat en klar neutralitetspolitik. Även om sanktionsbestämmelserna i praktiken icke betraktas som bindande, har den formella bekräftelsen härpå ej kunnat erhållas.

Varken för Nationernas förbund eller för de stater, som äro anslutna till detta, kan i längden ett sådant sakernas tillstånd vara tillfredsställande.

Häri genom äventyras även de delar av Nationernas förbunds verksamhet, som det borde vara ett universellt intresse att upprätthålla, nämligen de som avse gemensamma ekonomiska, sociala och humanitära uppgifter. Det förefaller utskottet därför angeläget, att ett initiativ toges till en aktion, som avser att åt internationell samverkan rädda de grenar av Nationernas förbunds verksamhet, vilka kunna betraktas som livskraftiga, med avstående från uppgifter, vilka förbundet icke förmår fylla, i varje fall icke i den mening, som i förbundsakten på sin tid förutsattes.

Den begynnelse till en reformering av förbundet, som det föreliggande förslaget till ändring av förbundsakten innebär, anser utskottet därför böra följas av långt mera vittgående och genomgripande åtgärder till ändring av Nationernas förbunds nuvarande verksamhetsformer. En avveckling av förbundets med dess nuvarande sammansättning oförenliga politiska uppgifter måste enligt utskottets uppfattning äga rum.

En dylik avveckling torde emellertid knappast kunna väntas utan att dess nödvändighet understrykes genom en bestämd aktion från därav intresserade stater. Till en sådan bör Sverige enligt utskottets mening taga initiativet. Saken bör bringas inför förbundet på ett sådant sätt, som klart ger vid handen, att dessa staters kvarvaro i ett Nationernas förbund med nuvarande sammansättning och verksamhetsformer icke är möjlig.

Med hänvisning till — — — för Sveriges del ratificeras.»
